

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 46
11 NOEMVRIE 1928

În acest număr: *Legionarul austriac Iuliu Maniu* de Eugen Goga; *De voi muri...*, poezie de D. Iov; *Răzbunarea zilei de 4 Iunie* de Alexandru Hodoș; *Așezări necesare* de I. Agârbiceanu; *S'a ridicat o cortină* de Gh. Tulburc; *Ideia națională* de Iosif Iacob; „*Bănatu-i fruncea!*...“ de P. Nemoianu; *Armele demagogiei* de Ion Balint; *Gazeta rimată: Scrisoare* de Gheorghe Opincă; *Insemnări: Între două guverne, O impietate, Politica minoritară, Consolidarea financiară, Abținere și șantaj.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Legionarul austriac Iuliu Maniu

S'a afirmat, în cadrul unor acuzațiuni mult mai grave, că d. Iuliu Maniu, în cursul războiului, a servit ca voluntar în armata austriacă, păgubind interesele generale ale neamului.

Popularul șef al partidului național-tărănesc, prudent cum este, a făcut uitate învinuirile cele mari, pentru a răspunde uneia mai mică, pe care crede că o poate înlătura mai ușor. Presa ce-i stă la dispoziție i-a reprodus proza, însoțindu-i-o de întreg aparatul tipografic necesar. Să i-o cetim și noi, deoarece ocazia e foarte prielnică. Opinia publică are rareori, la îndemână un document precis în sarcina acestui delicvent al clarității. Să i-o cetim și să ne mulțumim și cu puținul ce ne oferă...

D. Iuliu Maniu are aerul să susțină că toată povestea voluntariatului său în armata dușmanilor e un falș. Așa spune, cel puțin, titlul sub care își publică lunga-i apărare. Din text se vede, însă, bine că președintele partidului național-tărănesc nu are îndrăzneala să nege adevărul ce i s'a aruncat în față. D-sa caută cel mult să explice în ce condițiuni a trebuit să primească... a fi voluntar chezaro-crăiesc. Dar aceasta este cu totul altă chestiune, pe care, de altfel, vom lămurii-o imediat. D. Iuliu Maniu recunoaște că „a cerut și a obținut să fie repartizat“ în cadrele armatei austro-ungare. Și e de-ajuns atâta. Alibiurile pe care și le aranjează acum târziu, pentru a se disculpa, n'au nici un interes. Afirmațiunea rămâne în picioare, și d-sa nu are cum să se scape de sub povara ei. Că răposatul Erzberger și răposatul mitropolit Mihalyi și răposatul Tisza și răposatul episcop Hossu și fostul prefect ungar de Alba — precum se vede tot răposati! — ce au zis și ce au făcut pentru a-l determina pe d. Iuliu Maniu într'un sens sau altul, nu are nici o importanță. Faptul în sine se menține puternic, ca un stâlp deasupra capului d-sale. Da, d-sa este și rămâne fost voluntar în armata Habsburgilor.

Și încă ce voluntar!...

Din pot-pouri-ul argumentației d-sale, din cari nu lipsesc accentele melodramatice, nu ne putem alege, după cum se vede, cu nimic, decât cel mult cu scâncetul omului scos în lumina faptelor sale. Dar, fiindcă e vorba de un întreg sistem de argumentație, să ni se dea voie a interveni în discuție cu o serie de precizuni, pentru a nu lăsa nici-o umbră de îndoială în mintea aceluia, cari doresc să se edifice pentru totdeauna asupra aceluia care cere astăzi cu atâta sgo-mot conducerea României, la a cărei înlăptuirii în formele actuale nu numai că n'a contribuit cu nimic, ci a căutat să o împiedece. D. Iuliu Maniu își începe o propoziție din expozeul său, senin și nevinovat, după o lungă digresiune fără rost, cu aceste cuvinte: — „*Având dreptul să-mi aleg arma în care să-mi fac serviciul...*“

Mă opresc la aceste cuvinte și-i rog pe cetitori să facă împreună cu mine un mic istoric al legii de recrutare austro-ungară. Ardelenii mă vor înțelege mai bine. Militarii vor pricepe dela început.

Dreptul de a-și alege arma îl aveau în Austro-Ungaria tinerii cu termen redus până la începutul războiului. În 1915, în primăvară mi se pare, când alegerea armei prezenta un inconvenient foarte mare, căci toți căutau să-și aleagă arme cari duceau cât mai departe de front, cum ar fi de pildă, administrația sau alte servicii auxiliare, acest drept a fost ridicat. O singură excepție s'a făcut. Și această excepție era pentru acei cetățeni de seamă, cari, în zelul lor patriotic nefiind mobilizabili, cereau totuși să fie trimiși pe front. Acestor fervenți admiratori ai pajurei cu două capete, cari, dincolo de obligațiunile legale, își ofereau jertfa lor pentru monarhia habsburgică, acestora li s'a lăsat dreptul de a-și alege arma și li se acorda și favoarea de a se încadra în armată pe propria lor cheltuială. Această categorie de soldați se numea pe nemțește „*Kriegsfreiwilliger*“ și pe ungurește „*Hadi-önkéntes*“. Un astfel de voluntar a fost deputatul Dézsy Zoltan, care a murit pe front, sau prințul Windischgraetz, celebrul erou al bacnotelor false. Dar în această categorie a fost și contele Ștefan Tisza, care, fiind prim ministru, a comandat totuși trei luni de zile pe front un regiment de cavalerie.

D. Iuliu Maniu spune: — „*Având dreptul de a-mi alege arma...*“ Înțelegeți, deci, cu destulă ușurință. D. Iuliu Maniu, alături de Ștefan Tisza, cu aceeași semnificare morală, a plecat la război, clăsându-se printre cei mai îndârjiți apărători ai dușmanilor noștri de moarte.

D-sa încearcă astăzi să ne înduioșeze, insinuând printre rânduri că a fost o victimă. Să ne permită cruzimea de a primi cu răceală această atitudine de milog. Am fi trecut bucuroși peste metoda ce are, dacă ar fi fost o altă situație. Dar cum d. Iuliu Maniu, în calitate de șef al unui partid de disoluție, îndrăznește să-și ia aere de cezar domnitor, să ni se dea voie să-l coborâm de pe pedestalul, pe care s'a ridicat din îngăduința ușuratică a unor vremi tulburi.

Cum? D. Iuliu Maniu n'a luptat împotriva realizării unirii românești?

Intreb pe ofiterii și soldații României, să răspundă ei, cine are dreptate?

Dar pentru ce am mai lungi vorba? În toată apărarea ce prezintă prin șapte gazete, d. Iuliu Maniu se ferește cu multă grijă să spună că a fost mobilizat. Să afirme președintele partidului național-țărănesc că a primit un ordin de mobilizare, și atunci vom ști ce să facem. Atunci îi vom publica și noi cererea pe care a făcut-o de a fi înrolat în calitate pe care o avea și contele Ștefan Tisza. Iar până atunci să ni se acorde de a-l trece la nemurire, așa după cum era trecut în controalele armatei, în care a slujit cu credință:

— „*Kriegsfreiwilliger auf eigene Kosten, Landsturmmann Iulius Maniu, mit einjährigfreiwilligen Recht*“.

Acesta este d. Iuliu Maniu. Pe românește i se poate spune: *Legionarul austriac Iuliu Maniu, voluntar în armata împăratului!*

Victimă ar fi fost d. Iuliu Maniu, dacă ar fi fost mobilizat și trimis pe front, fără nici o vorbă, așa după cum a fost amenințat de către ministrul de Culte ungar Jänkovicș, care, după știința noastră, nu avea căderea de a trimite ordine de mobilizare.

Și, la urma urmelor, chiar victimă de-ar fi fost, de când s'a înstăpânit obiceiul ca victimele slăbănoage să conducă pe eroi? Cum e posibil ca o țară, care a sângerat din mii de piepturi, să se lase terorizată de oameni cari au intrat pe ușa din dos în patrimoniul sacru al unirii?

În pledoaria d-sale, d. Iuliu Maniu, pe ici pe colo, părăsește nota plângărească și se dedă la afirmațiuni, cum s'ar zice... marțiale. Invocând din nou martori morți, pe regele Carol I, pe Ion I. C. Brătianu, pe Nicolae Filipescu și alții, d-sa dă de veste lumii că: 1. a trimis vorbă la București că a sosit momentul înfăptuirii idealului național și 2. că a cerut sfat asupra conduitei de acasă în Ardeal.

În ce privește prima parte a laudei de sine e destul cred, dacă înregistrez faptul simplu că mesajul ce trimețea la București d. Iuliu Maniu era încredințat dlui Constantin Stere, un alt martor mort. Inchipuiți-vă cât de bine s'au înțeles asupra acestui mesaj cei doi corifei ai politicei austro-germane întâlniți la Brașov. De sigur, că numai la înfăptuirea idealului național n'au gândit prietenii de atunci și de astăzi.

Iar asupra întrebării: ce făcea fiorosul iredentist Iuliu Maniu, dacă e bine să vie sau să nu vie la București, vă rog să nu insistăți prea mult. Mai întâi, astfel de lucruri nu se întreabă. În al doilea rând, răspunsul lui Ion I. C. Brătianu, care era prim ministru, cred că era destul de politic, dată fiind calitatea pe care o avea. Nicolae Filipescu, încalte, e aproape ironic. Să facă d. Iuliu Maniu ce va crede de cuviință! Crede președintele partidului național-țărănesc că i se putea spune altceva? Noi, toți ardelenii, cari am venit aici, atunci când ne-am hotărât, presupune d. Iuliu Maniu că am întrebat pe cineva de sfat în afară de conștiința noastră? Am fi fost nedemni de simțirea ce clocoțea în noi dacă am fi făcut altfel.

Acolo unde întrece însă orice măsură fostul legionar austriac e când se mândrește cu faptul că a rămas acasă în Ardeal „în mijlocul

poporului", de care „nu a înțeles să se despartă nici în bine nici în rău". Din această mândrie se degajează un nou reproș pentru aceia cari au părăsit „poporul" și au venit la București. Inchipuiți-vă! Noi, părăsind „poporul", am fi o speță de trădători. În orice caz, mai puțin de cât lași, nu eram. Și aceasta cine ne-o spune? Acela care, după cum singur mărturisește, de frica amenințărilor lui Tisza, s'a grăbit să se înscrie „Kriegsfreiwilliger auf eigene Kosten..."

E pur și simplu ridicol, precum ridicol este să îndrăznești a zice că ai rămas „în mijlocul poporului" când din 1915 până la sfârșitul războiului ai stat chircit și anonim într'o gaură din munții Tirolului. Acolo era „mijlocul poporului" d-le Iuliu Maniu? Eu cred că „mijlocul poporului" nostru era în aceea vreme la București, singurul loc de unde se putea apăra atunci ființa noastră națională și idealul de uniune pe care d-ta nu l'ai priceput.

De altfel, cum avem aface cu un om care nu prea pricepe ce este *oratio directa*, îi putem servi o explicație prin tangentă. Ii vom servi o pildă. T. G. Masaryk, președintele Republicii cehoslovace și Beneș, și-au părăsit ei poporul când acest popor era la rău? De sigur că da. Aceste neînsemnate personaje, cari au umblat în lumea largă pe când poporul ceh suferea greu, e drept că n'au contat nimic în conducerea statului ceh, care astăzi are în frunte pe toți Manii și Voevozii săi, foste slugi plecate ale Habsburgilor, voluntari și găureni pe fronturi...

Nu vă vine să râdeți?

Dar atunci cum se întâmplă că în Cehoslovacia să nu fi rămas nimeni acasă în mijlocul poporului? Poporul ceh a fost orfan în vremuri de răstribite?

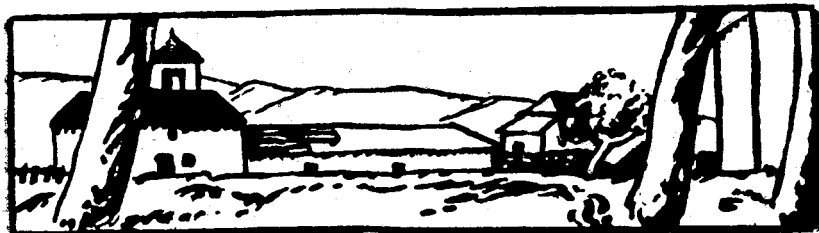
Răspundem că nu, căci cehii s'au împărțit în eroi și în martiri. Pe câtă vreme Masaryk colinda continentele pentru a striga dreptul la viață al poporului său, un Kramarz și un Stanev îmfundau temnițele austriace strigând din răsuputeri și ei, în interiorul patriei lor încătușate, implacabila voință de libertate a cehilor.

Atunci?

Atunci să tacă d. Iuliu Maniu, să tacă și să-și pună cenușe pe cap și să nu ceară cu atâta nesocotință situațiunii în statul pe care l'au creat alții, l'au gândit alții și l'au simțit alții. Să tacă d. Iuliu Maniu și să nu încerce a întinde prea mult coarda răbdării acelora cari mai știu să lovească cu brațele lor sfărâmate și mai știu să apere cu îndărjire o idee, pentru care oricine are dreptul să vorbească în afară de puținii la suflet ai zilelor de ieri și de temerarii zilelor de azi.

EUGEN GOGA

fost caporal în regimentul 50 inf. Ilfov,
invalid de război

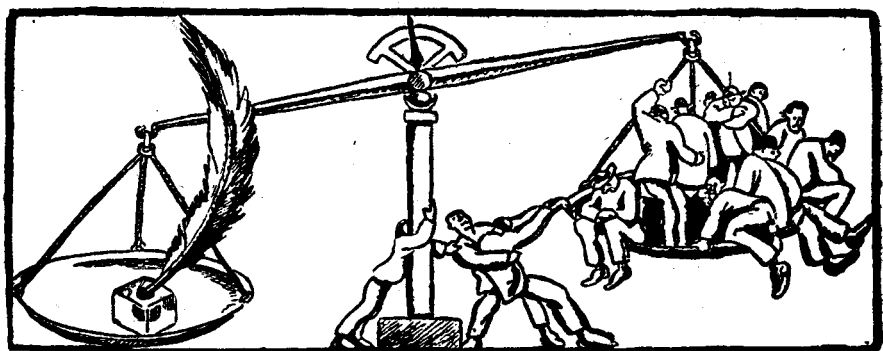
De voi muri...

De voi muri 'nainte ta, te rog :
De-o fi într'un sfârșit de toamnă trist,
Când stăruie un zâmbet pesimist,
Pe culmi de depărtări, ca un zălog ;

Când se îmbracă ramurile 'n brumă
Și nu-i o frunză 'n pomi, o floare 'n strat,
Cu ochii'n lacrimi, suflet întristat,
Spre casa veșniciei mă îndrumă...

Și de-i avea o crizantemă 'n piept,
Pe sânu-mi rece s'o arunci ca dar, —
O albă mângăere pe-un altar
Pe care l'ai iubit adânc și drept...

D. Jov.

Răzbunarea zilei de 4 Iunie

În foarte multe feluri s'a putut tălmăci' recenta prăbușire dela putere a partidului liberal. Totuș, socotim că mai sunt câteva de spus asupra acestui eveniment politic, atât de ușor de prevăzut și totuș atât neașteptat.

Partidul național-țărănist, care își închipuie că biruința a fost a sa, și-a atribuit dela început, cu o lăcomie caracteristică întreprinderilor întemeiate pe dorința de câștig, întreg meritul acestei penibile retrageri. Toate condeiele dela diferitele gazete, însărcinate să gândească și să combată în locul d-lui Iuliu Maniu, — căruia contactul cu masa de scris îi provoacă amețeli, — au strigat în cor, că demisia de-acum o săptămână a d-lui Vintilă Brătianu e un ecou tardiv al întrunirii dela Alba-Iulia, pe care batalioanele național-țărăniste au ținut-o astăvară subț cerul liber.

Oricât am fi de înclinați să credem în verdictele fără apel ale mulțimei, nu vedem aici legătura dela cauză la efect. E drept, că agenții electorali ai partidului d-lui Iuliu Maniu ne-au oferit, câteva zile de-arândul, spectacolul unei bucurii fără frâu, care a început cu discursuri și răgușală, ca să sfârșească în chef și mahmureală. Au curs, pe subț balcoanele cluburilor din provincie, valuri de răchie și de elocință. Flămânșilor li s'a făcut o sete grozavă, bălbăiții au prins gust de vorbă. Niciodată, negustorii de băuturi spirtoase și debitanșii de discursuri lătrătoare n'au avut o clientelă mai sigură și mai numeroasă. O atmosferă de saturnalii s'a lăsat de-asupra pașnicelor țăruri ardelene, stricând liniștea cetățenilor și ameninșând salubritatea municipală. Dar, acest zaiafet democratic, lipsit de măsură, de bună-cuviință și de decență, n'a reușit să înșele pe nimeni. Ceata național-țărănistă, dela transilvăneanul autentic Richard Tufli dela Cluj până

la basarabeanul cu zăpăsi Iacob Zipstein dela Tighina, s'a grăbit să dăntuiască de-asupra unui mormânt încă deschis, fără să-și dea seama, că gravitatea momentului prin care trece țara ar fi pretins numai seriozitate, cumpăt și reculegere. În ajunul unei munci grele, care cere minte limpede și energie proaspătă, nu se înfundă nimeni prin cârciumi. Acel, care se instalează lângă teighea, cu paharul în mână și cu urechea spre lăutar, trântind căciula la pământ și suduind de mama focului, nu mai e bun a doua zi de nicio treabă.

Nu; cu toate chiotele de biruință pofficioasă, cari au țâșnit din gătlejurile uscate ale combativilor național-țărăniști, izbucnirea crizei nu se datorește acestora din urmă. Adunarea grozavă dela Alba-Iulia n'a clintit nici cu un fir de păr situația răposatului guvern liberal. S'ar putea spune, dacă n'ar părea din cale afară de paradoxal, că poziția acestuia era atât de dificilă încât nimic nu ar fi fost în stare s'o înrăutățească.

Voim, adică, să afirmăm, că vajnica opoziție a partidului național-țărănist, cu toate amenințările și cu toate somațiile ei revoluționare, n'a contribuit cu nimic la precipitarea desnodământului fatal, pentru simplul motiv, că guvernul liberal, azi la pământ, a purtat în măruntaiele sale, din cel dintâi ceas al nașterii, germenul pieirii. Dacă fostul regim prezidat de d. Vintilă Brătianu n'ar fi suferit de o neiertătoare meteahnă congenitală, — dacă n'ar fi văzut lumina zilei în împrejurări anormale, — nu i-ar fi fost prea greu să țină piept ridiclei răzmerițe, căreia d. Iuliu Maniu, potrivit unei înrădăcinate deprinderi advocățești, îi pune termenul peste termenul! Ar fi fost de ajuns un pluton de jandarmi la Alba-Iulia și o pompă de apă pe străzile Capitalei. De rest se îngrijeau diferitele consilii de administrație: Renner, Marmorosch-Blank și Banca Românească...

Guvernarea partidului liberal, întemeiată pe un act de injustiție, neîndreptățită prin nicio necesitate și neînsoțită de nicio simpatie, avea de ispășit un păcat original, de a cărui osândă n'avea cum să scape. Toți aceia, cari sunt convinși despre existența unei rânduiei etice superioare, și cari s'au obișnuit să vadă cum, aproape fără nicio excepție, cei greșiți sunt pedepsiți pentru faptele lor, așteptau în liniște sentința implacabilă a evenimentelor. Există, cum recunoaștem cu toții, o disciplină a logicii în domeniul judecăților minții. Se zice, că există și o logică a sentimentelor, cu toate capriciile aparente ale inimii omenești. Iată, însă, că există și o logică a lumii morale. Răul se întoarce împotriva urzitorilor lui, pe temeiul acelorasi legi, cari fac să se reflecte o rază de lumină pe suprafața netedă a unei oglinzi plane. O acțiune rezemată pe o nedreptate se dărâmă cu aceeași certitudine, ca o zidire clădită pe un teren mlășinos...

N'a trecut nici un an și jumătate, de când se găsea la cârmă partidul poporului, sub prezidenția d-lui general Averescu. În opera sa de consolidare a vieții noastre publice, acest guvern nu săvârșise nicio greșală. Niciuna. Țara era liniștită. Nicăeri nu se semnala vreo agitație. Sesiunea parlamentară se terminase în liniște, fără scene violente, fără atacuri pătimașe, ba chiar cu unele schimbări de amabili-

tăți între opoziție și banca ministerială. Nicio întrunire de protestare nu se anunțase. Nicio campanie de răsturnare nu se arăta în perspectivă. Nimeni nu cerea retragerea guvernului. Suveranul, deși bolnav, ținuse să-și dovedească în public încrederea față de primul său sfetnic, împărtășindu-l cu prilejul zilei de 10 Mai cu atenții măgulitoare, pe cari, nici cel mai cinic dintre muritori nu putea să le interpreteze ca un preludiv al concedierii apropiate.

Într'adevăr, niciodată un președinte de Consiliu nu fusese înconjurat, în România-întregită, de un prestigiu și de o autoritate mai indiscutabilă. Șeful partidului poporului se înfățișa încărcat cu toate însușirile unui conducător de țară. Învățase destule din experiența guvernărilor precedente, dovedise un tact impecabil și o înțelepciune profundă, adăugase calmului său minunat, care l'a ferit totdeauna de imprudențe, o amănunțită cunoaștere a problemelor de guvernământ, menită să-l ajute a învinge orice dificultăți. Grație acestor calități, d. general Averescu a fost în măsură de a înregistra numai succese. În ordine financiară: dublarea cursului leului și stabilizarea de fapt a monedei noastre naționale. În ordine economică: creșterea producției și activarea exportului. În ordine internă: pacificarea spiritelor și înlăturarea oricăror agitații subversive. În ordine externă: alegerea României în consiliul Societății Națiunilor, iar, ca o încoronare a acestei activități, ratificarea definitivă a tratatului prin care se recunoaște alipirea Basarabiei.

Orice guvern, după o asemenea bogată recoltă de realizări, — la cari se adăuga certitudinea unui an bugetar cu excedent, — ar fi avut dreptul să se considere, nu numai la adăpost de orice surpriză, dar vizibil întărit în atribuțiile sale. Eram la începutul vacanței politice. Lumea se pregătea de odihnă. Cerul începutului de vară era senin. Niciun fir de nor la orizont. Presiunea atmosferică nu profetia nicio furtună.

Cu toate acestea, fără nicio înlănțuire vizibilă de fapte, guvernul prezidat de d. general Averescu a fost răsturnat de pe o zi pe alta. Cum? În urma vreunei mișcări populare? Nicidecum! Niciodată nu se înregistrase mai puțini pietoni pe străzile Capitalei decât în zilele cari au precedat instalarea, pe scara de serviciu, a ministerului-ghiveci, fabricat în pripă de d. Barbu Știrbey. Atunci? Poate că se mișcase Ardealul, agitând, după cum a făcut mai târziu, îngrijitoare flamuri separatiste? Nici atât! Cu două săptămâni înainte de căderea dela putere, directorul *Țării Noastre* descinsese în calitate de ministru al Internelor pe Câmpul libertății dela Blaj, unde, în mijlocul frunțașilor partidului național, fusese primit cu o căldură și o însuflețire, cari arătau destul de limpede, că o schimbare a raporturilor dintre cele două tabere adverse nu era o imposibilitate...

Poate de aceea s'a pus la cale lovitura. Partidul liberal n'ar fi avut nimic de zis și n'ar fi întreprins nicio acțiune de dărâmare, dacă s'ar fi găsit în fața unui guvern slab și neputincios, care să aibă nevoie de proptele, care să se supună unei tutele binevoitoare, și care să fi acceptat un tratament de interzis. Dar guvernul partidului popo-

rului mergea pe propriile sale picioare. El nu arăta, că va cădea prin propriile sale preșeli, și n'avea să se teamă de o dușmănie din partea opiniei publice. Trebuia răsturnat, deci, câtă vreme partidul liberal mai era în stare să opereze în culise, câtă vreme răposatul Ion I. C. Brătianu mai avea putere de persuasiune asupra Coroanei, câtă vreme Regele mai trăia.

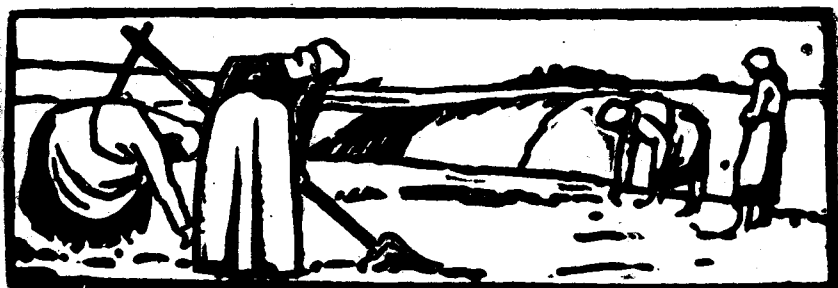
Pe d. general Averescu nu l-a doborât, prin urmare, nici eșecurile sale proprii, nici popularitatea altora, ci o țesătură tainuită de intrigi, împotriva căreia n'avea niciun mijloc de apărare. Cum să se apere muncitorul, lovit cu un cuțit în spate, tocmai când se încordează mai cu nădejde asupra lucrului, care-l pasionează? Imi închipui, că un sculptor, obsedat de modelarea argilei pe care o frământă în mână cuprins de febra inspirației, ar putea să fie ucis de viclenia celui mai inofensiv dintre dușmanii cari îl invidiază..

Ceeace a urmat, se știe. Moartea de marir a regelui Ferdinand, care a fost amăgit până în clipa din urmă de mirajul unei uniuni sacre a partidelor înfrățite în jurul patului său de muribund. Sfârșitul năprasnic al puternicului Ion I. C. Brătianu, care se credea destinat unei lungi cariere de dictator izolat. În fine, moștenirea grea aruncată pe umerii dlui Vintilă Brătianu, care a avut parte de cea mai scurtă, cea mai hărățuită și cea mai amărâtă dintre toate guvernările liberale, dela fie-iertatul Dimitrie Sturdza până astăzi! Niciicând, partidul liberal nu s'a retras dela putere în împrejurări mai nenorocite pentru sine și mai dificile pentru țară.

N'avem proasta deprindere de a căuta în poticneala altora satisfacții pe seama noastră. Apelăm, totuș, la memoria fidelă a cititorilor noștri, reamintindu-le, că în mai multe rânduri, subț aparenta unui joc de cuvinte, am prevestit ceeace s'a întâmplat. Am știut, că guvernul dlui Vintilă Brătianu va cădea „prin el însuși“, înfăptuind astfel, subț cea mai nedorită formă, o lozincă pe care altă dată o îndrăgise. Nu voim să mărim mâhnirea celui răpus, desfășurându-i înaintea ochilor priveliștea ipotetică a unei evoluții normale, care a fost împiedecată în mersul ei. Nu vom căuta să descifrăm, în câmpul presupunerilor, cum s'ar prezenta situația țării în general, — și a partidului liberal în special, — dacă actul dela 4 Iunie nu s'ar fi produs, și dacă guvernarea partidului poporului n'ar fi fost întreruptă. E probabil, că d. Vintilă Brătianu e cel dintâi care își dă seama de eroarea săvârșită atunci. Ni se pare suficient, ca să nu mai stăruim.

Cât privește partidul național-țărănist, care și-a dat câteva zile de-arândul aere de învingător, n'avem multe de adăugat aici. Vom spune numai atât: dacă intermediul de nefericită inspirație a ultimei guvernări liberale n'ar fi existat, e mai mult decât probabil, că ceata, atât de credincioasă astăzi, a dlui Iuliu Maniu s'ar fi împrăștiat demult. Inceputul se făcuse. Și numai începutul e greu...

ALEXANDRU HODOȘ

Așezări necesare

În preajma realizării stabilizării, monetare — presupunând, totuș, că ea se va realiza, — ne face să ne alintăm cu nădejdea, că de-acum refacerea economică a țării o să înainteze cu pași repezi. Înlăturată una din piedecile principale ale muncii productive, ne gândim să ne înzecim eforturile pentru a umplea golurile rămase în economia noastră națională și să ridicăm punțile de trecere către o bunăstare internă legitimată de resursele naturale ale țării: material brut și material uman. Ceea ce s'a pierdut în cei zece ani lipsiți de-o sănătoasă cărmă a vieții economice, ne gândim să suplinim acum.

Desigur, că însănătoșirea vieții materiale este prima condiție pentru schimbarea stării sufletești a populației. Cetățenii de toate categoriile, — când își vor vedea asigurată, în urma muncii lor, ziua de mâine, existența lor și a familiilor; când munca lor va putea fi răsplătită în măsura de a-și putea satisface și nevoile sufletești cele mai elementare legate de situația categoriei sociale din care fac parte, — vor ajunge în mod firesc la o destindere a încadrării și a nemulțumirii generale de acum.

Ni se pare, însă, că azi nu se mai întâmplă minuni, și nici stabilizarea monetară, prin ea însăși, ca fapt brut, nu poate fi minunea dela care atâta lume așteptăm începutul unei epoci de consolidare și de prosperare în viața statului român.

Sunt o mulțime de alte elemente necesare pentru această schimbare fundamentală, multe condiții fără de cari desiluțiile de până azi se vor repeta.

Mai întâi stabilizarea monetară vine la noi — dacă vine — nu ca un act chibzuit de economie națională, ci ca unul de ultimă constrângere, rezultat din falimentul unei concepții economice financiare greșite, cu care s'a experimentat zece ani. Pregătirea stabilizării noastre monetare a fost mereu în bătaia valurilor ridicate de luptele dintre partide. Nimeni n'a cerut concursul tuturor celor ce ar fi putut da un

Articol scris înainte de căderea guvernului liberal.

sfat și un ajutor la pregătirea unui act de o așa de mare importanță. Nu a fost un sfat și o ponderare națională din care să fi pornit principiile stabilizării, ci o întrecere între partide, unele să realizeze împrumutul cu ori ce preț, altele să-l împiedece. De aproape un an toată lumea s'a obicinuit la noi să judece stabilizarea, și să se intereseze de ea, numai sub raportul... crizei de guvern.

— „Nu fac împrumutul; pleacă și venim noi. Fac împrumutul, trebuie să plece“. — „Trebuie să încheem împrumutul cu ori ce preț, să fie opera noastră, și să rămânem la putere. Dacă-l încheem, trebuie să rămânem pentru a pune în aplicare legile stabilizării“.

Așa s'a vorbit într'o tabără și în cealaltă de un an încheiat. Dar o discuție serioasă asupra principiilor după care trebuia să se călăuzească stabilizarea; o năzuință sinceră de-a se câștiga consensul tuturor; o lămurire în lumina interesului superior național a întregului complex de chestiuni în legătură cu stabilizarea, ca azi întreaga nație să știe la ce are să se aștepte pe urma stabilizării, o asemenea discuție nu s'a făcut.

O faptă de interes obștesc, ori cât de importantă, când nu e urmarea unor eforturi comune, și nu e apreciată ca atare pierde totdeauna cel puțin pe jumătate din valoarea ei. Era necesar și la noi să se producă în cursul pregătirii stabilizării acelaș fenomen de solidaritate națională între partide, care s'a văzut și subsistă încă în Franța, de-o pildă.

Partidul care a fost ani de zile împotriva stabilizării și cele ce au cerut-o, trebuiau să lucreze, de-un an, în deplin acord pentru reușita în bune condiții a acestui important act economic-financiar.

Lumea s'a ferit la noi de această solidarizare națională, — tot din motive minuscule de partid. Urmarea ne-o putem închipui! Presupunând condiții oneroase pentru contractarea împrumutului, o tabără va putea striga: n'am fost lăsați în pace, s'a lucrat împotriva noastră în străinătate. Cealaltă va putea continua: „E stabilizarea lor! Au voit-o cu ori ce preț“.

Pe când un astfel de act are nevoie de întreg *creditul populației*, chiar dela nașterea lui, pentru a putea fi folositor, și pentru a i se putea vedea urmările favorabile.

Dar presupunând că împrumutul și stabilizarea se vor realiza în cele mai bune condiții posibile azi, pentru a urma îmbunătățirea dorită de toată lumea, mai e nevoie de alte elemente.

Așezarea vieții economice financiare presupune și condiționează așezări de altă natură:

Dacă nădăjduim o îmbunătățire dela stabilirea monetară presupunem că nu facem decât să ne mărturisim credința că de-aici încolo *putem munci cu mai multă siguranță*, că roadele muncii noastre nu vor merge în vânt. S'au pierdut averi, s'au distrus vechi întreprinderi din cauza oscilării monedei noastre. Produsele indigene n'au atârnat ani de zile atât de mult de secetă ori ploae, de hărnicia ori de lenea noastră, cât au atârnat de cotarea leului la bursele străine. Acest mare impediment trebuie înlăturat.

Dar începutul stabilizării trebuie să coincidă cu începutul unei noi organizări a muncii naționale pe toate terenele.

Avem urgentă nevoie de un plan unitar de acțiune, de o stabilitate în guvernare și în legislație, de o continuitate în acțiunea ce va începe.

E nevoie de o așezare sufletească, de una politică și administrativă, peste care să poată clădi așezarea economică.

Un capital sobru, solid, are nevoie de minți și inimi sănătoase pentru a putea fi valorificat. Dacă moștenitorii au păreri împărțite, dacă unul vrea să se folosească de acelaș capital în agricultură, altul în industrie, al treilea în speculație, — capitalul se va măcina în scurtă vreme fără să aducă vr'o dobândă.

Creдем, că numai cei orbiți de sectarism politic mai pot crede și azi că tot ce se poate face bun în țara aceasta și pe viitor, se poate numai după „concepțiile noastre“, cu „oamenii de ai noștri“.

În fața stabilizării, partidele politice din România sunt puse la aceeași încercare la care au mai fost puse odată: la înființarea noului stat. Atunci au căzut la examen, spre nenorocul nostru al tuturor. Atunci trebuiau să pună temeiurile unei politici naționale de stat, care să aibă azi zece ani de activitate creatoare și de unire sufletească, dar ele ne-au dat în locul politicii largi naționale, cetățuile de partid, sectarismul care înveninează tot mai adânc corpul națiunii.

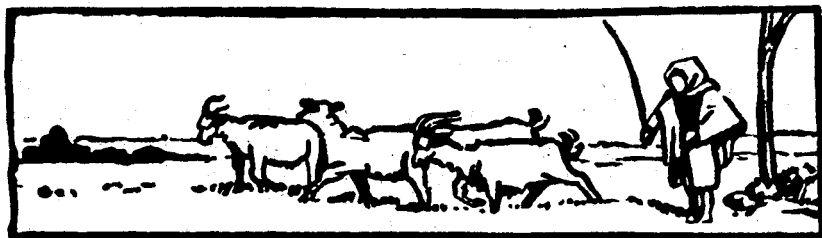
În fața stabilizării, așa cum o înțelegem noi: ca începutul serios al refacerii economice a țării, partidele politice sunt chemate la al doilea examen de naționalism și de maturitate.

Este evident, că pe lângă încordarea politică de azi stabilizarea nu va putea aduce roadele sale, chiar când ar fi realizată în cele mai bune condiții. Dintr'un singur motiv: *partidele politice nu se vor lăsa, unul pe celalalt, să lucreze.* Nu vor admite stabilitate în guvernare și legiferare, nu vor tolera continuitatea muncii, nu vor înceta de a asmuța pe cetățenii țării, pe unii împotriva altora.

Pe lângă încordarea de azi, rămânând liberalii la guvern, ori ce act al lor în legătură cu stabilizarea va fi zugrăvit în negru. Plecând ei și venind alții, ori ce ar face aceștia pentru fructificarea stabilizării, ar fi ponegrit de adversari ca acte de oameni nepricepuți. S'ar continua ceea ce se face de zece ani, sterpi de fapte și plini de patimi.

Evident, că în chipul acesta stabilizarea nu-și va arăta roadele. *Pentru că nu se va putea munci unitar, stabil, în siguranță, cu însuflețire.* O așezare a patimilor politice este, din nou, indispensabilă. Primatul politicii naționale, superioare de stat, se impune din nou cu aceeaș tărie, ca înainte cu zece ani. Și atunci și azi dăm un examen nu numai în fața țării, ci și în fața străinătății. Și azi străinătatea poate va fi și mai atentă, fiind vorba de banii săi, de siguranța acestor bani. Dacă am căzut la cel dintâi, am fi condamnați dacă am cădea și la al doilea.

I. AGĂRBICEANU

S'a ridicat o cortină

Presa întreagă a anunțat evenimentul. La Oradea și-a inaugurat stagiunea cea dintâi *trupă stabilă* de teatru.

O nouă cortină s'a ridicat.

În limbaj poetic s'ar spune: Muza teatrului românesc și-a deschis ușile și a aprins făcliile în noua ei bisericuță, ridicată la grașița țării.

Cine a înălțat-o? — veți întreba.

Un moment de entuziasm, — ca să zic așa. Ministerului i-au trebuit zece ani ca să nu pună nici o pietricică la temelie ei. Zece ani a stat Oradea fără teatru. Mai rar o problemă de cultură, care să-și fi găsit, totuș, atâți amatori și pețitori. Toți samsarii ideii de grașiță, toate haimanalele noastre culturale și toți protagoniștii artei de contrabandă, au crezut s'o speculeze. Unul din aceștia cerea ministerului nu mai puțin decât 18 milioane, ca să-l ia în antepriză Pe lângă tentația de a lua contact digital cu milioanele, te întreb: se vor fi gândit oare, o clipă, acești lacomi bugetivori și la cărturărirea din preajma Someșului și a Crișurilor, care are atâta nevoie să guste arta românească?...

Nu-mi vine să cred. Nici ministerul nu i-a crezut, ca probă, că n'a dat nici un ban. Fără milioane, cine e zezec să se apuce de teatru în țara românească?

Văzând, că holda n'are spice de ciugulit, lăcustele au dispărut.

Ideia teatrului a rămas moartă, cum ar rămâne un gingaș Făt-frumos în mâinile moașelor din Capitală. Se pare, în adevăr, că avea dreptate cine spunea, că Bucureștii n'au inimă. Probabil asta e pricina pentru care arterele periferice ale neamului stau lăncede și anemiaste. Pentrucă dela inima țării nu le vine sânge dătător de viață.

Acum, după zece ani, câteva inimi de-aici îmbărbătate de gestul de mecenat al unui Vlădică românesc, s'au asociat și s'au constituit într'o societate pe acții... sufletești.

Așa s'a născut „Teatrul de Vest“. Fără ministere și fără mi-

lioane. Cu un bilanț plin de nădejdi și de avânturi. Cu un singur: *Bănuț*. (Intâmplător așa se numește directorul echipei.) Deși „*stabilă*”. echipa va fi mai mult volantă, pentru că va avea să poarte făclia prin toate orașele dela frontiera ungurească. Toată trupa numără vreo 15 soldați necunoscuți. Păcat că nu sunt 12, ca și prin numărul lor să semnifice oarecum *nota de apostolat* a rolului la care s’au angajat. Fără nici o ironie. Ei sunt în adevăr cei dintâi apostoli ai Thaliei românești pe aceste meleaguri.

* * *

Când s’a ridicat cortina, în vreme ce directorul își glăsuia solemn discurs de inaugurare, m’a furat o clipă gândul. Fără să vreau, mi-am adus aminte de un tablou celebru, pe care-l văzusem în străinătate. Era o pânză uriașă de mare concepție.

Christos își face apariția pe Olimp. Surprinse de ivirea neașteptată și de majestoasa înfățișare a divinului Nazarinean, zeitățile păgâne își curmă libația și fug care încotro, pentru a se ascunde în umbra boschetelor. În haină albă ca lumina, Fiul lui Dumnezeu se oprește pe loc, privindu-le blând, senin și cuceritor. La spatele său trei tinere fecioare stau smerite, purtând ghirlande de flori. Sunt cele trei virtuți ale Evangheliei anunțate de Christ: *credința, iubirea și speranța*. Pe urmele pașilor lui Christos se vede cum au crescut viorele...

O singură zeiță nu se teme și nu fuge de Christos. Ea are chiar curajul să vină către dânsul și, plecându-și genunchii, să-i ofere un zâmbet și un crin.

E Psiche. *E sufletul*.

Tabloul înfățișează, — ați înțeles, de sigur, — triumful creștinismului asupra păgânismului. Și cum mă gândeam așa la el, găseam, că prezintă unele puncte de asemănare și de înrudire cu misiunea teatrului ce inauguram.

O nouă zeităte se instalează, — și pare că definitiv, — pe Olimpul cultural din acest colț de țară. Zeița *Talia* vine să risipească mai întâi zeitățile străine, la care s’au închinat românii din aceste părți. Nimeni să nu-și mai facă chip cioplit și să nu se mai închină în temple cu străine graiuri, cum, din păcate, au făcut până acum. Tinerii anonimi dela Oradia sunt purtătorii de torță.

E frumos, nu?

Și cum mă gândeam la ei mă întrebam:

Le va ieși oare Psiche în cale?

Sufletul românesc dela graniță îi va întâmpina oare cu însuflețirea, care se așteaptă? Pe urmele lor vor răsări oare viorele creștinești în biruința culturii românești asupra vrășmașilor ei?

În mintea mea a rămas un semn de întrebare.

* * *

N’aș vrea să fac pe scepticul. Dar mă gândesc; că *orice teatru este în funcție de public*. Acesta formează adevărata temelie și dă

forță de viață teatrului. Actori oricât de celebri, bugete oricât de darnice, nu pot face teatru, dacă lipsește publicul.

Avem noi, în orașele de graniță, public permanent pentru teatru permanent? Rămâne să vedem. Ceeace știu, este că deocamdată avem două feluri de public, rezultatul a două culturi și structuri deosebite. Este o categorie, care umple teatrul ori de câte ori joacă Tănase, Bulandra sau al protagonist din Capitală. La trupe de calitate a doua însă nu se duce. Nici chiar din pură datorie patriotică. Sunt oameni cu pretenții — și pace!

Cealaltă categorie, dacă nu sunt cleiți la cafenea, atunci vin de două ori pe an la teatrul românesc și de 20 de ori la cel ungiuresc. În majoritatea cazurilor, aceștia declară, că pot trăi și fără teatru. Ceeace nu-i împiedecă să se considere intelectuali de prima calitate; mai ales că unii sunt foști și viitori prefecti, primari, parlamentari și alte lighioane mari.

Ce manieră va adopta acest public heterogen și improvizat, față de tânăra echipă volantă? (în care — pot s'o spun — că sunt câteva elemente serioase și chiar talente reale).

Aici cred, că zace secretul succesului.

Vor rămâne sălile goale?

Nu cade o trupă, o piesă sau un director. Cade o idee. Cade o acțiune, chemată să afirme puterea sufletului românesc la frontieră. Pesimiștii ar fi în aparență legitimați. S'ar face dovada, că românismul de-aici n'are nevoie de teatru permanent și c'a făcut gălăgie deageaba.

Iată cel mai trist spectacol, care l-ar putea da spectacolele (fără spectatori) ale acestui teatru de propagandă națională.

Este de făcut, deci, un apel la datoria morală, care angajează pe toți. Căci teatrul este al tuturor și nu s'a făcut pentru procopseala cuiva. Este vorba de o pagină nouă, care trebuie scrisă în istoria acestui colț de țară. A deschide punga și a frecventa reprezentațiile, — mai puțin pretențioase, dar cari pot fi cinșite, — ale trupei de graniță, nu mai este o simplă chestiune de amuzament. Este o chestiune de onoare și de demnitate națională.

Dacă nu toți vor înțelege problema așa, atunci n'am înregistrat un eveniment cultural, ci doar o efemeridă mai mult și o iluzie mai puțin.

Și atunci cortina, care s'a ridicat acum, în entuziasmul tuturor, va cădea în curând, uitată de toți...

GH. TULBURE

Ideia națională

O idee dominantă a secolului dispărut a fost incontestabil ideea națională. Odată prăbușită ordinea feudală, cu particularismul ei distrugător de stat, organizațiunile politice ale popoarelor europene încep să fie fărâmate de conștiința din ce în ce mai vie, apoi pe de-a-ntregul luminată a organismelor constituite din oameni, cari aveau aceeași origine etnică, aceleași obiceiuri, tradiții comune, aceeași limbă sau religione, fiind legați între sine de o comunitate de idei și sentimente, în ce privește existența, soarta și progresul lor colectiv.

De aci înainte, nu individul, nu o categorie socială determină și fixează acea organizațiune colectivă, prin care trăește, se dezvoltă și se perfecționează un popor, ci conștiința generală a celor mulți, cari își dau seama, cari știu și simt, sunt legați împreună, că în concertul popoarelor reprezintă o individualitate etnică, înzestrată cu calități specifice, pe cari poate și trebuie să le perfecționeze, pentru ca să-și dea contribuția la progresul colectiv uman.

Inceputul secolului al XIX-lea la toate popoarele europene în mai mare sau mai mică măsură marchează o perioadă de sbucium, care ia proporții intense după munca depusă de către acei fii ai neamului, cari indentificându-se cu aspirațiile și soarta neamului lor, își închină toată munca vieții pentru propășirea și fericirea obștească.

Acești apostoli ai ideii naționale, depozitarii sufletului colectiv al națiunilor, puși pe muncă fără prihană dau și dictează un ritm ascendent de repede evoluției conștiinței naționale, isvorul nesecat al unui imbold firesc deșteptător de uriașe forțe, toate așteptând utilizarea lor în munca națională închinată binelui colectiv!

Astfel, ideea națională se prezintă în cursul vremii ca o pârghie puternică a propășirii umane, ca promotorul principal al organizării politice menită să scoată la iveală și să desvolte toate calitățile speciale, toate aptitudinile specifice ale popoarelor dornice de progres și civilizație.

Secolul al XIX-lea ne înfățișează lupta gigantică și extrem de frumoasă a popoarelor ajunse la conștiință națională, fiecare voind a se închea, întări și perfecționa printr'o organizație politică potrivită însușirilor capitale intrinsece, și fiecare voind să fie factorul determinant, nu numai al progresului național, dar și al progresului uman.

În aceste lupte, acei bărbați au partea lor de izbândă, cari în sufletul lor au știut să prindă toate tainele, dorințele și aspirațiile neamului lor, iar în voința lor au știut să concentreze toată energia de înfăptuire a colectivității naționale. Istoria luptelor politice din secolul al XIX-lea ne arată importanța covârșitoare și înrâunirea decizivă a activității unor personalități, cari cu voință neînfrântă și cu putere de acțiune totdeauna vie și neslăbită au știut să adune în jurul persoanei lor tot ceea ce a avut mai prețios neamul din care făceau parte, pentru ca cu energia și iresistibilitatea puterii colective să înfăptuiască scopurile concrete naționale. Faptele acestor personalități politice și morale constituie esența istoriei politice contemporane.

Ideia națională strâns unită cu sistemele de autodeterminare națională, prilejuiește în toate statele moderne ieșirea la suprafață, dominând întreg câmpul de activitate a colectivității naționale, a unor bărbați de stat, cari reprezintă toate năzuințele de rasă, concentrând în persoana lor și toate însușirile specifice ale neamului lor.

Secolul al XX-lea poartă în triumf ideia națională pretutindeni în bătrâna Europă. Neamul românesc prăznuiește și el după milenare suferințe înfrățirea generală a fiilor săi de pretutindeni, dărâmand hotarele despărțitoare și închiegându-se într'un tot organic. Neamul românesc a rodit și el mari personalități politice, cari au contribuit la izbânda ideii naționale. Printre cei dintâi, cari degrabă au pășit, cu o convingere izvorâtă din necesitatea înfăptuirii aspirațiunilor de rasă, pe calea care duce la unitatea politică a românilor de pretutindeni, este poetul pătimirii naționale, dl Octavian Goga.

* * *

În Ardeal, dl Octavian Goga a fost cel dintâi, care a intrat în luptă pentru revedicările integrale naționale, păstrând o linie de conduită dreaptă, care l face ca în 23 Decembrie 1914 să demisioneze din comitetul național căutând peste hotare în regatul liber al României-mici, însoțit de părintele Lucaci, realizarea „visului neîmplinit“, înfăptuirea unității politice a tuturor românilor. „Un poet nebun și un popă prost“, ei au fost stegarii ideii naționale, ducând în toate colțurile României-mici glasul de chemare a fraților din Ardeal și de pretutindeni, cerând intrarea în acțiune a Regatului liber pentru desrobirea fraților.

Dl Octavian Goga și-a văzut visul realizat, fiindcă activitatea sa politică a fost desfășurată într'o linie de conduită dreaptă pentru înfăptuirea unității politice a neamului românesc, dând roadele depline. Dsa n'a înțeles niciodată să calce pe altă cale, decât aceea, care trebuia să ducă la înfăptuirea integrală al ideii naționale, urmărind cu

voință fermă și caracter neclintit *desăvârșirea unității politice*. De aceea dl Octavian Goga este cel dintâi între ardeleni, care se realizează. Cere-neralului Averescu pentru înfăptuirea unui partid al românilor de pretutindeni, voind a crea un instrument de guvernare, prin care să se poată afirma toate valorile, ori unde s'ar găsi în cuprinsul teritorial al României Mari.

Astfel, personalitatea politică a dlui Octavian Goga se reliefează din ce în ce, luând proporțiile unui mare bărbat de stat, care va avea un rol determinant în consolidarea vieții noastre de stat. Dl Octavian Goga având experiență de guvernare, urmat de o seamă de intelectuali, oameni de credință și concepție, fără îndoială în viitorul apropiat va imprima pecetea personalității sale politice asupra desfășurării evenimentelor, diriguind nava statului nostru pe drumul cel bun al înțelegerii frățești pentru întărirea pe bază națională a consolidării și progresului colectivității naționale.

Este neîndoios, că lupta ce se dă în zilele noastre pentru desăvârșirea unității politice și consolidări naționale, va fi dominată în Ardeal de către puternica personalitate a d-lui Octavian Goga, care este întruparea năzuințelor colective, dar și expresiunea energiei românești, care cunoaște un singur țel: *unitatea deplină*, națională și politică.

IOSIF IACOB

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Bănatu-i fruncea!...”

— Conferință nerostită —

I.

Doctrinarii politici afirmă, că o politică adevărată și sinceră neapărată trebui să urmărească un ideal care, în linie descrescândă se ramifică în patru direcțiuni: idealism social, idealism cultural, idealism religios și idealism local. Reșinem din această scară gradajia din urmă pe aceea a idealismului local, care în viața Banatului de ieri a jucat un rol extrem de important și care nu este lipsit de perspective nici în viitor.

Să nu credeți că lozinca „Bănatu-i fruncea” este lipsită de sens, bună doar să sugereze ironii din partea acelor cari nu ne cunosc sau nu ne iubesc, și nu înseamnă numai o diferențiere pur geografică, ci și o bogată zestre sufletească cu care pe drept cuvânt ne putem mândri. „Bănatu-i fruncea” este sinteza unor nobile năzuinși sub toate raporturile vieții: național-politice, cultural-artistice, economice etc. — „Bănatu-i fruncea” nu se întemeiază pe orgoliul unei provincii care geme sub belșugul bogățiilor materiale — căci sărăcia noastră nimeni nu o vede — ci această lozincă însemnează calități și virtuți, care au pus o bază solidă progresului acestei provincii, în toate direcțiunile. „Bănatu-i fruncea” este chintesența. întrunchiparea cea mai fericită a idealismului local și un admirabil factor de progres, remarcat de toți aceia cari și-au luat osteneala să ne cunoască.

Să invocăm câteva din prețioasele mărturii ce ne stau la îndemână.

Iată cum ne-au cunoscut ungurii, opresorii noștri de ieri:

„Este un popor strâns legat de naționalitatea, religia și limba sa. Bun la inimă, solidar și ospitalier. Ascultător și respectuos față de legi, la care vorba bună prețuește mai mult decât forța. Conservatismul românilor din Timiș și în general al românilor din Ungaria de sud mai bine s'ar putea caracteriza în modul următor: românul iartă pe femeia decăzută, el aprinde lumânare și pentru mântuirea sufle-

tească a celui ce a murit pe spânzurătoare, își ridică pălăria și în fața sinagogii, dar niciodată nu-1 iartă pe cel ce și-a părăsit nația, religia, sau numele“.

(Borovszky Samu: Temesvármegye és Temesvár, p. 144)

Tot în ordine național-politică înregistrăm caracterizarea Banatului făcută de d. Octavian Goga, pe cât de competentă pe atât de măgulitoare pentru noi:

„Mai întâi, Banatul e țara simțământului artistic, unde cântecul e la el acasă și unde un suflet cald palpită la toate atingerile, ca o minunată harfă. Al doilea, conștiința voastră națională, conștiința propriei valori și a diferențierii de alte neamuri, tresare mai vie cu sbucniri de fiecare clipă. Și al treilea, bănățeni, la prasnucul libertății, voi sunteți singurii cari n'ați venit cu toții, în inimă v'au rămas strigăte care dor, chemări tulburătoare...”

(Oct. Goga: Mustul care fierbe, p. 41)

Un cuvânt îndurerat la adresa noastră s'a rostit și în ședința Camerei dela 18 Decembrie 1923, când cu ratificarea convenției care a consfințit granița actuală, de dl dr. Nicolae Lupu, actual ministru:

„Banatul este colțul de provincie românească, de provincie europeană chiar, cel mai nefericit.

Era un colț de țară care aseamăna a paradis, atât prin configurația lui geografică, cât și prin bogățiile sale; prin multiplicitatea raselor cari se întreceau unele pe altele, Banatul era în frunte și cuvântul că „tot Banatu-i fruncea“, nu este o rotomontadă și o laudă, ci un adevăr.

Aceasta era; astăzi nu mai este și mâine, acolo în Banat, fără să exagerez, în loc de provincie frumoasă, poate fi un mormânt...”

Alesele însușiri ale românilor bănățeni nu datează de ieri de alaltăieri, ci din timpuri foarte vechi. Dl Ioan Lupaș, reputatul nostru istoriograf, ne spune că, la 1657, Susana Loranffi, văduva lui Gheorghe Rákoczy I., înființând o școală românească pentru pregătirea preoților și învățătorilor români din Țara Oltului, a ordonat să se învețe cântarea românească așa cum se cântă în bisericele din Caransebeș și Lugoj. (Ist. bis. a rom., p. 79). Comunicarea dlui I. Lupaș înseamnă, că bănățenii au fost buni cântăreți în toate vremurile și că în această privință ne găsim în fața unei tradiții de mai multe ori seculară. Nu este nici o mirare deci, dacă astăzi ne este dat să cetim aprecieri ca acestea: (I. Montăni, Banatul 2/1927).

„Mai ales cine nu s'a născut pe plaiurile bănățene, poate să-și dea pe deplin seama de ce minunată unitate sufletească și geografică e acest ținut românesc. Nicăiri în largul țării întregite nu găsim mai multă dragoste de frumos și cu cele mai frumoase glasuri; e vatra industriei casnice, a portului-regină. Firea poporului din această binecuvântată grădină e caldă, efuzivă și cu nebanuit de profunde rezonanțe. Am spune cu un cuvânt: pământ clasic al talentului“.

N'am fost și nu suntem lipsiți de calități nici în direcție economică. Francisc Grisellini, în Istoria Banatului Timișan — scrisă între anii 1774—1777 — vorbind despre români observă:

„Valahii din Banat sunt unica națiune care fără nicio deosebire se pricepe la orice fel de muncă. Ei lucrează la săparea canalelor, la construirea canalelor imperiale — unde munca li se socotește ca robotă — apoi la minele de cărbuni, cu un cuvânt, la orice muncă unde ei pot să câștige ceva“ (p. 164).

În altă parte, tot Griselini scrie:

„Valahii au învățat imediat fabricarea sticlei și nu le lipsește destoinicia și experiența întru exploatarea minereului. Ei se utilizează și la cultivarea orezului“ (p. 170) — ceea ce constituie cel mai înalt grad de cultură agricală, adăugăm noi.

Toate aceste admirabile însușiri românești au avut norocul să se sălășluiască chiar pe pământul Banatului, acolo unde economul seceră de 20 ori mai mult decât a sămănat și care ar produce ca Egiptul, dacă ar fi traversat de mulțimea canalelor ca acolo, — după cum raportează la 1747 un ofițer al statului major austriac împărătesei Maria Tereza. (P. Dragalina, din Ist. Ban. Severin, III. p. 5.)

Toate binecuvântările s'au abătut asupra acestui colț de țară, afară de una singură: de un regim politic omenos. Câte nații străine s'au rătăcit pe aici, toate ne-au furat și sărăcit. Ne-a prigonit sistemul politic feudal ungar, care dăruia pământul și satele românești nemeseșilor venetici maghiari, alcătuiți ai clasei istorice; ne-au luat avutul turcii cari măcar aveau scuza de ocupanți vremelnici; ne-au robit bisericile și indirect politicile sârbii, — „fanarioții Banatului“ — a căror tiranie se sprijinea pe patruzeci de pergamente imperiale și legi ungare; nu ne-a avut la inimă nici îndelungata stăpânire austriacă și înaltul tron habsburgic, pe treptele căruia s'au depus atâtea petiții și s'au vărsat atâtea lacrimi. Montesquieu, trecând pela 1728 prin Banat, scrie în memoriile sale, că populația de aici postea trei sferturi din an, pentruca vitele și carnea să le-o ia pe de geaba oștile împărătești. Iar Iosif II — *der barmherzige Kaiser*, împăratul milostiv de mai târziu, cum l-a numit scriitorul Adam Müller-Guttenbrunn — venind pentru întâia oară în Banat (1768), după o lună ședere aici scria în carnetul său „că românii sunt rău tratați și că fiind constrânși să cedeze altora casă și moșie, trebuie să se mute dela un loc la altul, ba chiar să emigreze“.

Toate aceste urgii ale veacurilor le-am înfruntat cu bărbăție, rămânând nu pe loc, ci totdeauna în frunte. „Din toate regiunile locuite astăzi de români la nord de Dunăre — zice marele Hașdeu — Banatul și Oltenia, cu prelungirea cea comună în Țara Hațegului, sunt singurele cari reprezintă o continuitate neîntreruptă geografică-istorică a neamului românesc, un cuib de unde se românizau treptat țările spre Apus, spre Crivăț și spre Răsărit, ba indirect și cele de peste Dunăre, cuibul mereu descărcându-și prisosul, dar rămânând totdeauna plin“.

• „Pângă fece estea bune,
Care is pă la Bănat,
Ieste ș'un micuț păcat...“

Un „micuț păcat“ zice poetul ca să-i iese rima, căci în reali-

tate păcatele noastre sunt mari și multe; sunt cu atât mai numeroase, cu cât sondăm mai adânc organismul nostru social.

S'o începem cu politica, preocuparea de căpetenie dela unire încoace a oricărui român ce se respectă. Prin aceasta nu vrem să zicem numai că toată lumea face politică, chemat și nechemat, ci că această indeletnicire a apucat pe un povârniș profund detestabil, care nu cadrează nici cu interesele Banatului și nici cu firea noastră.

Adevărata politică bănățeană trebuie să pornească dela durerile proprii, iar nu dela acelea ale altora. Nici zece ani n'au trecut dela sfârșirea Banatului în două și politica noastră militantă a uitat că:

„Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinții...”

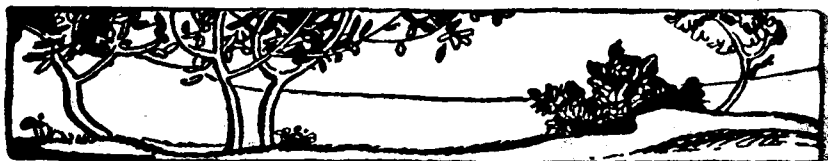
La câțiva kilometri de noi se desfășoară cea mai teribilă dramă, unde frați buni de ai noștri sângerează din mii de răni, cari suspină zilnic după ajutorul nostru și pe care zilnic li-l refuzăm. Se țin zeci și sute de întruniri în cuprinsul Banatului, dar nici una nu este convocată pentru a trâmbița lumii că sute de mii de frați de ai noștri sunt literalmente sugrumați. Suntem cunoscuți ca oameni profund sentimentali și, totuși, nici un dram de duioșie nu ne-a mai rămas pentru deplângerea soartei celor mai nenorociți dintre români. Această pasivitate vinovată nu se mai poate numi dragoste de frate.

Dar se va răspunde — căci cunoaștem toate argumentele curente — că acum, după ce drama s'a consumat, totul ar fi zadarnic. Dar nu este așa. Întâmplarea a făcut să aflăm un amănunt diplomatic, care pentru noi, bănățenii, este foarte prețios. Printre numeroasele argumente ale duplicității sârbești este invocată și împrejurarea, că românii, nici dintr'o parte nici din alta a Banatului n'au cerut și nu cer aplicarea convenției școlare româno-iugoslave și că numai câțiva publiciști exaltați sunt aceia cari vor să distrugă pe această chestiune „tradiționala prietenie” dintre români și sârbi. Al doilea argument mai important este, că un om politic serios nu se poate gândi la o viitoare reintegrare a Banatului. Nici acesta nu este adevărat. Iată ce a scris, bunăoară, Gambetta, celebrul om de stat francez, la 1876:

„Imi închipui, în răsăritul Europei, o schimbare de frontiere care să permită reunirea tuturor românilor în regatul României. Prin toți români înțeleg pe cei din Bucovina, din Ungaria și chiar din Serbia și Macedonia”.

Dacă un străin de talia lui Gambetta credea în întregalitatea neamului nostru românesc, cum o să ne îndoim noi, a căror datorie morală este să ținem mereu trează această nădejde? Prin urmare, nimic din ceace am face în interesul fraților de dincolo de frontieră nu este zadarnic. Dealtfel, granițele cele mai tari se ridică în suflet, iar nu pe teren. Sfaturile contrare pornesc dela diplomații noștri asimilați, dela inconștienți, sau interesați și pe cari Banatul trebuie să-i refuze ori de câte ori s'ar ivi pe plaiurile noastre.

P. NEMOIANU

Armele demagogiei

Fiecare inovație sosește cu dezavantajele ei, după cum orice medalie e făcută să aibe două fețe. Ce plăcută născocire ar fi, de pildă, automobilul, dacă n'ar da prilej la atâtea accidente; câte servicii nu ți-ar face telefonul, dacă domnișoara dela poștă ți-ar oferi mâi la vreme legătura; ce minunată ar fi lumina electrică, dacă nu te-ar lăsa câteodată pe întuneric...

Nu e nicio mirare, dacă unii cârcotași i-au găsit și votului universal (această mult lăudată descoperire politică a veacului nostru) unele cusururi, mai mult decât dezagreabile. Cu riscul de a fi trecuți de d. Albert Honigman printre dușmanii odioși ai democrației române, vom recunoaște și noi că imputările ce i se aduc sunt adeseori meritate. Pe fărâmurile nesigure ale consultațiilor populare, crește o buruiană otrăvită, de care cu greu ne putem scăpa: e demagogia!

Căci, sunt două chipuri cu totul diferite de a câștiga încrederea mulțimei și de a o întrebuința. Omul politic, doritor de a face binefării sale cu prețul oricărei jertfe, chiar aceea a popularității, vede în adeziunea pe care o primește din partea cetățenilor un mijloc de realizare nemijlocită a ideilor și proiectelor sale. Demagogul, lingusitor de profesie al slăbiciunilor și pasiunilor anonime, vede în această adeziune o condiție esențială a existenței sale, constituind unicul scop al activității sale publice.

Demagogia știe bine, că ceea ce făgăduiește nu se poate îndeplini decât printr'un miracol ceresc. Cu toate acestea, făgăduiește. Își dă seama, că jurămintele pe cari le face în fața victimelor ei sunt păgubitoare pentru treburilor publice. Cu toate acestea, jură. Vede bine, că poftele pe cari le afâță nu vor putea fi niciodată săturate. Cu toate acestea (sau poate tocmai de aceea) afâță... Demagogul împarte fărânelor moșii imaginare, iartă pe contribuabili de biruri, mărește lefurile, desființează armata, scoate pe proprietari din case, cu aceeaș ușurință, cu care ar distribui confetti în mijlocul unei vesele serbări populare...

Politica românească de după război, cu hotarele ei atât de nestatornice, nu ne-a scutit de apariția acestor primejdioși paraziți ai regimului nou parlamentar. Pe la toate alegerile, mai mult sau mai puțin parțiale, ne-am întâlnit cu îndrăzneții specialiști ai campaniilor electorale, risipitori de promisiuni nebunești și răscolitori de apetituri ele-

mentare. Lupta împotriva lor n'a fost totdeauna ușoară, căci lipsa de educație politică, și prin urmare lipsa de discernământ, a populației noastre rurale, le-a fost mereu un puternic aliat, căruia numai vremea îi va veni de hac.

Dar, iată, că am făcut și în această privință un progres simțitor. Democrația română, prin cei mai autentici ai ei reprezentanți din strada Sărindar, are tot dreptul să se bucure. De-acum înainte, demagogia are program! Acțiunea de zăpăcire a opiniei publice s'a organizat, pe întreaga suprafață a țării, în cadrele unui partid politic, care fără nici o umbră de scrupul, și-a întemeiat tot rostul lui de a fi pe un vraf piramidal de promisiuni goale, aproape toate în dușmănie cu cerințele actuale ale apărării noastre naționale. Partidul național-țărănesc, care își zice *național* numai de dragul unei bune firme moștenite de d. Iuliu Maniu și are titulatura de *țărănesc* numai pentru că d. Ion Mihalache poartă ȋfari, acest partid nou, și-a alcătuit, într'adevăr un program pe care nici din punct de vedere național, nici din punct de vedere al populației țărănești, nu-l putem privi fără o îngrijată strângere de inimă.

Nu vom mai spune, că o nouă agitație pe chestiunea agrară, cu surzătoarele angajamente privitoare la o nouă împărțire a moșiilor existente, nu e de natură să garanteze dorita și necesara organizare a gospodăriilor agricole existente, ci dimpotrivă, va tulbura și mai departe spiritele la sate, fără niciun folos.

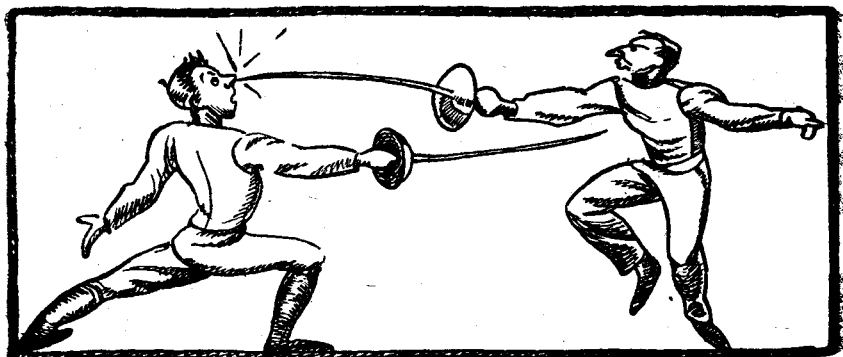
Să vorbim, însă, despre alt capitol, al apărării naționale. Fără să exagerăm primejdiile cari ne înconjoară, trebuie să recunoaștem, că nu suntem în situația de a ridica, fără grije, paza granițelor noastre. Românania nu nutrește niciun gând dușmănos față de vecinii ei, și intențiile pașnice ale țării noastre au fost accentuate în diferite rânduri. Dar, în acelaș timp suntem datori să ne luăm toate măsurile, ca, în cazul când am fi atacați, să nu fim nevoiți a ne apăra cu pumnul, cum ne prevestea odată un fost ministru liberal.

Ei bine, în aceste condiții, când suntem obligați să ne preocupăm de apărarea hotarelor, partidul național-țărănesc a găsit potrivit de a înscrie în programul său reducerea serviciului militar la un an, spre a avea sub arme un efectiv redus la jumătatea celui de astăzi. Și care e motivul acestei ușuraticе intenții de a slăbi puterea combativă a oștii românești? Foarte simplu: motivul e de ordin electoral... Inchipuiți-vă, câte voturi va culege partidul național-țărănesc pe această temă. — „Partidele oligarhice vă țin feciorii la oaste doi ani, partidul național-țărănesc vrea să le dea drumul după un an“.

Nu ne indoim, că propaganda va avea efect. Dar, ca să facă treaba pe deplin, de ce nu anunță noul partid, foarte simplu, desființarea complectă a armatei? E o reformă, care ar mege mână în mână cu suprimarea totală a impozitelor...

Să pofțiți, atunci, la alegeri!

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Scrisoare

Domnului Iuliu Maniu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

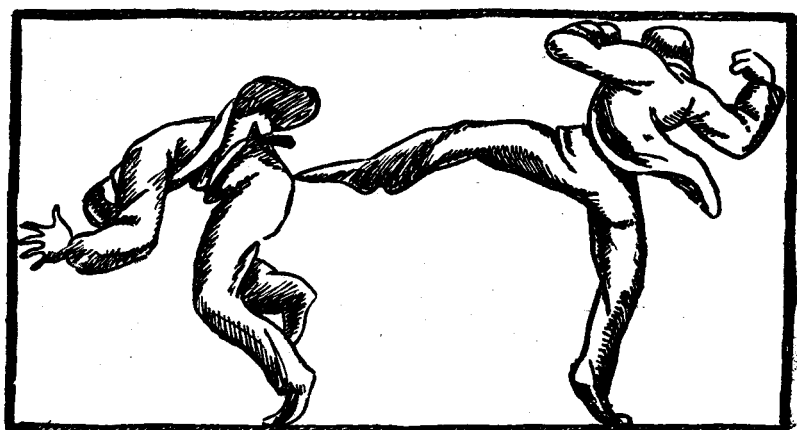
Abia acum m'am lămurit
De ce ne porți atâta ură,
De ce, pe cei care căzură,
De ce, pe cei care-au murit
Pentru-o nădejde de mai bine
In drum de sânge spre Ardeal,
La Jiu, la Olt și la Predeal,
Nu-1 simți alătura de tine, —
De ce, n'ai înțeles nimic
Din jertfa lor de epopee:
Ei se bătură în tranșee,
Tu huzureai la inamic!

Când noi ne cățaram pe stânci,
Purtând în ranișele noastre
Toate iluziile voastre
Peste prăpăstiile-adânci, —
Când noi veneam ca o năvală

*De inimi dornice de frați
Trecând în zbor peste Carpați
Intr'o pornire triumfală,
Tu, singur, firav și posac,
Erai o umbră fără formă,
Un Prometeu, în uniformă
De legionar austriac...*

*Atunci dușmanii blestemați
Au reușit să te-amăgească,
Și-o pajură împărătească
Rupea din bieții tăi ficați.
Iar astăzi, când în altă țară
Te-ai pomenit, de zece ani
Zici că-ți miroase a Balcani,
Ne-arunci cuvinte de ocară..
Vopsește-ți fața cât vei vrea,
Eu știu ce cap ascunde gluga:
E Burgul, ce-și trimite sluga
Să ne insulte, în livrea!*

BCU Cluj / Central University Library Cluj
GHEORGHE OPINCA
— sergent rezervist —

I N S E M N Ă R I

Intre două guverne. — Indatoririle unei publicații săptămânale față de evenimentele politice sunt cu totul altele decât acele ale unei gazete zilnice. Noi nu trăim în ritmul actualității, dela o ediție specială la alta, oferind cititorilor, tot la douăzeci și patru de ore, câte o salată amestecată de știri și informații contradictorii. Renunțând de bună voie la avantajele discutabile ale contactului neinterupt cu cititorii, avem, în schimb, superioritatea perspectivei. Așteptăm, deci, ca fierberea să se liniștească, pentru a ne spune cuvântul răspicat asupra chipului în care factorii constituționali au înțeles să rezolve, nu numai criza de guvern iscată în urma demisiei d-lui Vintilă Brătianu, ci problema însăși a orientării destinului României întregite în pragul aniversării a celei zece ani dela unire.

Când așternem pe hârtie aceste rânduri, ne găsim între două guverne, dar deslegarea, nu poate să întârzie. Partidul liberal s'a retras dela cârmă după o existență agitată, iritantă, și, din punct de vedere al rezultatelor, inutilă. El a căzut atât de brusc, tocmai pentru motivul, că nimic nu-l îndreptățise să se nască. Partidul național-țărănesc, în temeiul agitației demagogice, pe care a stârnit-o în lungul și în lațul țării, și mulțumită căreia a adunat foarte multe voturi la toate alegerile, a revendicat pentru sine moștenirea, atât de ingrată, a celor cari s'au dus. Fără un program de înlăptuirei posibile, fără soluții limpezi și fără capacități creatoare, gruparea d-lui Iuliu Maniu și-a închipuit că poate face față situației grele în care ne găsim cu toții, cu bagajul ușurel al unor vagi formule elec-

torale. Din vârful unui morman de făgăduieli nesăbuite, cari vor ajunge, desigur, cândva la scadență, acești mântuitori ai obștei, răsăriți din împreunarea demagogiei cu naivitatea, într'un moment când ar fi fost nevoie de înțelegerea tuturor, au preconizat o politică agresivă de lăcomie și de ură, cu ajutorul căreia ei credeau că vor triumfa mai ușor.

Celelalte partide au avut o atitudine mai potrivită cu împrejurările dificile prin care trecem. Atât d. N. Iorga, șeful partidului național, cât și d. general Averescu, șeful partidului poporului, au recomandat un guvern de serioasă concentrare, care, oferind chezașia unei îndrumări chibzuite și având autoritatea unor valori nediscutabile, să poată readuce trebile publice în făgașul normal al ordinii administrative și al legiferării echilibrate.

În ședința comitetului consultativ al partidului poporului, convocată pentru ziua de 4 Noiembrie, d. general Averescu a făcut o expunere a crizei, spunând, în esență, următoarele: După ce i s'a comunicat demisiunea guvernului și i s'a cerut părerea asupra rezolvării crizei, șeful partidului poporului a declarat, că nu are motive să introducă vre-o modificare la programul enunțat de însăși Inalta Regență în ziua de 17 Octombrie, când a fost în audiență pentru a solicita răspunsul la moțiunea înaintată în luna Iunie.

Răspunsul Regenței la moțiune conținea următoarele trei puncte:

1) Regența nu credea că în situațiunea actuală ar putea fi vorba de o criză, din cauză că negocierile pentru realizarea împrumutului erau în curs.

2) Regența a declarat că atunci când se va deschide criza, dorința sa va fi să se formeze un guvern național.

3) Dacă încercarea formării unui guvern național nu va reuși, Regența va

rezolva criza așa cum vor dicta interesele țării în acel moment.

Din acest program, d. general Averescu a spus în audiența sa, cade primul punct, deoarece criza este un fapt împlinit. Ds'a a fost, însă, de părere, că în interesul realizării împrumutului, actualul Parlament este necesar să fie menținut.

Relativ la al doilea punct al programului, cu care în prima audiență d. general Averescu s'a declarat mulțumit, de astă dată a spus că guvernul național a devenit o necesitate imperioasă, și de aceea crede că Regența trebuie să facă apel la patriotismul tuturor partidelor și să-l prezinte ca o dorință a sa nestrămutată.

La al treilea punct, adică la rezolvarea crizei altfel decât prin guvern național, sau cel puțin de concentrare, d. general Averescu a fost de părere că dacă va trebui să se recurgă la un guvern de partid, alegerea nu ar fi bine să cadă asupra vre-unui partid de desordine, căci situațiunea de azi, destul de rea, nu numai că nu s'ar îmbunătăți, dar s'ar înrăutăți mult.

E foarte bine, că rezultatul acestei audiențe a fost dat publicității. Se va ști, astfel, de care parte a stat înțelegerea justă a îndatoririlor față de țară, sprijinită pe un larg spirit de armonie și de înțelegere, și de unde a pornit dorința frivolă de a satisface în primul rând socotelile negustorești ale unei asociații de vânzători ai puterii. Va veni un moment, când aceste atitudini diferite vor fi judecate după valoarea lor morală, și nu aceia cari s'au ridicat deasupra patimilor de-o clipă vor avea de pierdut.

Spunem acestea, fiindcă, până acum, prevestirile pe cari le-am făcut s'au cam îndeplinit...

O impietate. — În două articole nemiloase, străbătute de spiritul tăios al

analizei obiective, d. Octavian Goga a făcut procesul popularității d-lui Iuliu Maniu. Directorul *Țării Noastre* a arătat pe ce piedestal de făgăduieli goale și de afățări vinovate se înalță cariera politică a fostului voluntar împărătesc dela Blaj.

Cum era firesc, toată presa cu pistrii din strada Sărințar, uzurpând rolul de arbitru al partidelor românești, a sărit în apărarea falșului idol al democrației române, căutând să-l scape din incurcătură. Pledoaria d-lui Kalman Blumenfeld e un model de ingenuozitate talmudică. Ascultați argumentul cel mai temeinic, cu care redactorul *Adevărului* caută să-și convingă cititorii, că d. Iuliu Maniu a fost pe nedrept atacat: — „Politica d-lui Iuliu Maniu a fost politica partidului național, politica Ardealului însuș. Când, prin urmare, acela care avea mai mult drept decât oricare altul de a vorbi în numele Ardealului, este ponegriț și defăimat pentru politica pe care a dus-o, această ponegrire și această defăimare se răsfrâng asupra Ardealului însuș. Atacând pe d. Maniu așa cum îl atacă, d. Goga se ridică împotriva românilor din Ardeal“...

Om de calcule, cum a fost din moși strămoși, d. Kalman Blumenfeld procedează prin deducții aritmetice. *Iuliu Maniu-Ardealul*. Prin urmare, cine găsește, că d. Iuliu Maniu nu-i destul de frumos și nici prea din cale afară de deștept, aruncă o sângeroasă insultă în obrazul acestui colț de țară. Ardealul respiră, cugetă și asudă prin d. Iuliu Maniu. Acest om providențial, făcut din nervi de oțel și din gândire materializată, intrupează o întreagă provincie, întocmai ca o zeitate domestică, așezată la pragul ei pentru cel puțin o veșnicie. Nimeni n'are voie să se atingă de ea, nimeni n'are dreptul să-i dovedească înșelăciunea, nimănui nu-i e îngăduit să-l arunce jos de pe soclu cu o lovitură bine aplicată în partea cugetătoare,

pe care s'a așezat în eternitate. E tabu...

Cunoaștem cântecul. Dar noi ne-am îngăduit demult să denunțăm ridicolul sângeros al unei asemenea idolatrizări imbecile. Buni creștini și oameni cu mintea la locul ei, am refuzat să ne închinăm unor dumnezei de mucavă, împrejurul cărora toți propagandiștii unor secte primejdioase au încins astăzi hora destrămării și a anarhiei. Nu tăgăduim, că sunt oameni, cari, în anumite clipe de grea cumpănă, vorbesc în numele unui popor întreg, rostindu-i, în fața vremii de azi și a vremurilor viitoare, adevărurile organice, cari clocotesc în inima mulțimii. Ei sunt purtători de cuvânt ai geniului neamului lor sau făptuitori îndrăzneși ai unor acte hotărâtoare. Poeți sau conducători de oști. Vizionari cu aripi de vultur sau realizatori cu mână de fier. Individualități de elită, destinate să rezume însușiri strălucite ale rasei și să dea expresie năzuințelor ei seculare.

Se poate spune, că d. Iuliu Maniu va rămânea în istoria poporului român ca o asemenea figură-simbol a spiritului și a aspirațiunilor naționale, sau, cel puțin, ca un tribun fanatic al unui crâmpiei de țară? S'a cutremurat cineva ascultând expozeurile sale? A descoperit cineva, în sălcia lor înșirare, vreo idee avântată, vreo formulă de orientare, vreo vorbă inspirată, pe care să nu fi fost în stare s'o rostească cel din urmă dintre agenții electorali ai șefului? Cunoaște cineva vreun gest de curaj, îndeplinit spre binele obșteșc, de acest pertractant prin predestinație, care, în tot timpul războiului pentru întregirea hotarelor românești n'a contribuit la realizarea idealului neamului său decât cu o înrolare ca soldat cu termen redus în armata austro-ungară? I-a răsfoit cineva operele complete, gășind acolo vreo expresie fericită a sufletului popular? E cineva în stare să enumere faptele pozitive, pe care le-a săvârșit d. Iuliu Maniu pentru propășirea treburilor

publice? Să ni le comunice și nouă!

Atunci, cum și prin ce scamatorie ordinară a ajuns d. Iuliu Maniu „omul reprezentativ“ al Ardealului, și încă în așa hal, încât să nu-l poți scărmana, fără să nu protesteze d. Kalman Blumenfeld în numele Murășului, al Oltului, al celor două Târnave și al celor trei Crișuri? Merită Ardealul lui Avram Iancu, a lui Andrei Șaguna, și — de ce n'am spune-o? — a lui Octavian Goga, această rușine și această osândă? Popularitatea prezentă a d-lui Iuliu Maniu, de o valoare foarte contestabilă și de origine destul de compromițătoare, ni se pare cu totul insuficientă pentru a-l îndritui să se scotească „suflet din sufletul neamului său“. Am văzut cu ochii noștri, mai acum câțiva ani, într-o circumscripție electorală dintr'un județ sărac, popularitatea unui agitator de talia lui Petringenar, dar aceasta nu înseamnă, că șiretul păpușar era o individualitate reprezentativă a neamului românesc... (Și nici el nu prețuia așa ceva).

Di Iuliu Maniu, care a câștigat la loteria politică a României întregite un oarecare număr de voturi, e un fel de Petringenar în proporții mărite. Până să se confunde, însă, cu Ardealul însuș, mai va! O astfel de impietate n'o îngăduim, deocamdată noi, iar mai târziu, posteritatea.

Politica minoritară. — În săptămâna de criză, care s'a așternut ca un preludeu de incertitudine între retragerea dela putere a dlui Vintilă Brătianu și numirea unui nou guvern, partidele noastre au avut răgazul necesar unei lămuriri cu ele înșișle. A fost un binevenit examen de cumpăt, de seriozitate și de patriotism, pe care conducătorii politici ai țării l-au dat într'o clipă de greu impas.

Nu mai avem nevoie să spunem, că cel dintâi concurent, care a căzut la acest examen a fost d. dr. Alexandru Vaida,

acest incurabil client al declarațiilor neghioabe. Fostul colaborator benevol al revistei *Oesterreichische Rundschau*, autorul demascat al memoriilor slugarnice către guvernele dușmane, nu putea să și împărtășească planurile sale de viitor, într'un moment când se credea triumfător, decât gazetelor maghiare din Ardeal. Cea dintâi grijă a ilustrului bărbat, candidat la portofoliul Internelor în România întregită, a fost să lămurească atitudinea sa viitoare față de problema minorităților.

D. dr. Alexandru Vaida a declarat textual: „Eu nu pot vorbi decât în numele partidului nostru. Vă asigur, însă, că în cazul când vom veni noi la cârma statului, vom aplica necondiționat și integral punctele dela Alba Iulia, asigurând cea mai largă libertate națională minorităților“.

Punctele dela Alba Iulia! Intinzând mâna nerăbdătoare spre frânele cărmuirii, partidul național-țărănesc, printr'unul din șefii săi, își aduce aminte de ele, și făgăduiește, fără să-l provoace nimeni, integrala lor executare. Dar, ce spun punctele dela Alba Iulia? Să reimproșpătăm puțin memoria celor deprinși prea repede să uite, și să fixăm negru pe alb, în toată preciziunea ei primejdioasă, promisiunea spontană a dlui dr. Alexandru Vaida. Aliniatul I. din punctul 3 al faimoasei rezoluții sună astfel: „Fiecare popor (din Ardeal și Banat) se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie, prin indivizi din sânul său, și fiecare popor va primi drept la reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc“.

Iată la ce se angajează guvernul dlui Iuliu Maniu. Circumspectul legionar austriac de altădată, înainte de a arăta ce ar fi în stare să facă pentru întărirea puterilor românești pe aceste locuri ale suferințelor de ieri, se grăbește să

asigure minoritățile, că le va lăsa să se udece și să se administreze în limba lor proprie, oferindu-le, politicos, chiar o participare la guvernarea țării... Poartiviv acestei ciudate metode de a servi interesele naționale ale românismului, așteptăm, ca în scurtă vreme desbaterrile consiliului comunal din Cluj să se fină în ungurește, judecătorii din anumite comune ale Maramureșului să dea sentința lor în idiș, iar d. Szele Béla dela Brașov să stea pe banca ministerială alături de d. Ion Mihalache dela Topoloveni, fiindcă minoritatea maghiară, în proporție cu numărul indivizilor ce-o alcătuiesc, după teoria partidului național-țărănesc, are dreptul la un loc în guvern!

Bunii români n'au decăt să se bucură în fața acestei perspective și să strige din bierile inimii: — „Trăiască democrația!”

Consolidarea financiară. — Deunăzi, s'a judecat în fața consiliului de război al corpului IV de armată procesul preotului Mircea Gavril din Turda, acuzat că în luna Iulie a adunat țărănimea la o întrunire politică, îndemnându-o să nu mai plătească dările. E de prisos să mai adăugăm, că preotul Mircea Gavril e un fanatic combatant al partidului național-țărănesc.

Justiția militară a achitat pe inculpat, socotind că nu s'au putut aduna desutule dovezi împotriva sa. Preotul Mircea Gavril, slujitor al bisericii și agent electoral al dlui Iuliu Maniu, s'a întors liber la Turda, unde, având grije ca și până acum să facă să dispară probele vinovăției sale, își va continua în mijlocul poporului activitatea sa de păstor al sufletelor și adversar al fiscoiului.

Fiindcă noi, cu toată sentința de achitare a judecătorilor, suntem convinși, că preotul Mircea Gavril a îndemnat pe locuitori să nu-și mai achite birurile și să ia pe percepător la bătaie. Suntem

convinși, căci cazul dela Turda nu e izolat, ci face parte dintr'un sistem bine chibzuit al tabărei național-țărăniste, care, pentru a reuși în asaltul ei asupra puterii, a propus și a adoptat cunoscuta formulă a rezistenței *„cețățenești*. Oricine a străbătut în ultima vreme lumea satelor, dela alegerile generale din anul trecut până în preajma ultimei adunări dela Alba Iulia, s'a întâlnit cu acești propagandiști ai destrămării, cari, pentru a câștiga simpatia mulțimii, i-au făgăduit cu amândouă mâinile împărțirea tuturor pământurilor, ștergerea tuturor impozitelor și revărsarea tuturor bunătăților.

Iată contribuția partidului național-țărănesc la consolidarea financiară a țării. Guvernul prezidat de d. general Averescu a făcut să se dubleze valoarea leului pe piața străinătății și a reușit să asigure stabilizarea de fapt a monedei noastre naționale. Dl Vintilă Brățianu, călcându-și pe inimă, a luat toiașgul pribegiei în căutarea unui împrumut. A făcut fiecare ce a putut. Dar guvernul prezidat de d. general Averescu s'a văzut răsturnat în plină activitate, printr'o ascunsă lovitură de culise, iar d. Vintilă Brățianu a căzut tocmai în ziua când gazetele oficioase vesteau încheierea tratativelor cu bancherii străini. Partidul național-țărănesc și-a dat și el obolul pe altarul intereselor naționale: a *îndemnat pe țărani să-și strângă șeparul și să nu mai prăpădească creștării pentru dare!* Face fiecare ce poate... Oamenii dlui Iuliu Maniu așa înțeleg politica, așa o propovăduiesc și așa o practică. De aceea au voturi, de aceea sunt populari, de aceea au pretins guvernul.

În clipa când scriem aceste rânduri, d. N. Titulescu trece cu Simplonul pe la Slatina, iar d. Iuliu Maniu așteaptă, cu fracul călcat, decretul său de numire ca prim-ministru al României întregite. Nu știm ce se va alege. Dar, presupunând că visul de zece ani al fostului legionar austriac se va îndeplini, ne întrebăm:

Nu îi e teamă, că armele pe cari le-a întrebuițat pentru a se instala la conducerea țării se vor întoarce odată împotriva sa? Nu se gândește, că anarhia, pe care a semănat-o pretutindeni, va crește într-o zi peste modestul său cap? Nu se așteaptă, ca țărani, cărora li s'a promis suprimarea birurilor, să ceară respectarea acestui angajament?

Vom trăi și vom vedea cum se va rezolva incurcata problemă. Poate că d. Iuliu Maniu, cu talentul său incontestabil de scamator, se pricepe să facă omletă fără ouă. Va restabili echilibrul bugetar fără ajutorul odioaselor impozitelor... Democrația, domnii mei, face minuni!

Abținere și șantaj. — Încăodată spiritul de *trouble-fête* al partidului național-țărănist și-a dat arama pe față. La serbările, cari au avut loc zilele trecute la Constanța, pentru comemorarea celor 50 de ani împliniți de la realipirea Dobrogei, oamenii dlui Iuliu Maniu s'au dat frumuseț la o parte, începând o ridicolă ședință comemorativă la clubul partidului. Niciun motiv serios nu scuză această nouă dezertziune din sânul națiunii a partidului, care se prefinde totuși cel mai autentic mandatar al ei. Nici d. Iuliu Maniu, nici d. Ciceo-Pop, nici d. Virgil Madgearu, nici măcar d. V. Lepădatu (cel dela Constanța) nu poate susține, că numai datorită activității lor politice vechea provincie a lui Mircea cel Bătrân a fost readusă la sânul patriei mame. O! nu. Acum 50 de ani se incununa jertfa de sânge a unei alte generații, și d. Iuliu Maniu s'ar fi putut abține cel mult de la cafeaua cu lapte, pe care i-o oferea frumos dădaca dsale în conacul de la Bădăcini. Grijiile țării și ale poporului le purtau pe atunci alți oameni, cari știau să treacă peste măruntele adver-

sități ale politice de toate zilele în fața marilor momente naționale.

Acelaș motiv, care a determinat acest partid să se absenteze ostil de la alte serbări comemorative și inaugurale, cuprinse în cei zece ani de la unire, au dus pașii conducătorilor național-țărăniști la clubul din Constanța, în loc să îndrume în mijlocul petrecerii populare și bucuriei generale. - Politicăria mereu activă a partidului nu poate renunța nicio clipă de la indeletnicirea ei dis-trugătoare. Veninoși și răi, acești oameni n'au putut să înăbușe o clipă nemulțumirea de a nu fi la putere, și s'au dat la o parte, turburând atmosfera serină a unor momente, cari n'au nimic a face cu politica de partid.

Ceea ce s'a petrecut la Constanța e în tradiția acestui partid. Dar timp ce d. Virgil Madgearu comemora acrit și izolat la clubul partidului său, dincolo, la Rusciuk, iridenta bulgărească manifesta pe străzi, urlând contra poporului românesc în sărbătoare, iar agențiile telegrafice de la Sofia împânziau lumea cu „teroarea” românească din Dobrogea. Ce argument valoros este, în mâna dușmanilor noștri, inconștienta faptă de club a partidului național-țărănist! Ce confirmare prețioasă a tuturor calomniilor zămislite de ura bulgărească! Parcă vedem de pe-acum pe amicul nostru B. Le-cache de la *Le cri des peuples* jubilând că „cel mai popular partid din România n'a voit să confirme cu prezența lui minciuna Dobrogei românești”.

Iată rezultatul. Partidul național-țărănist, orbit de patimă, nu-l vede și ne anunță o nouă manifestare de separație pe ziua de 1 Decembrie. Constanța a fost un preludiu al acestei hotăriri, care a fost mai mult o încercare de meschin șantaj politic, decât expresia unei convingeri.